

"Stajerc" izhaja vsaki petek, datum z dnevom naslednje nedelje.

Naročina velja za Avstrijo: za celo leto 3 krona, za pol in četrt leta razmerno; za Ogrsko 4 K 50 vin, za celo leto; za Nemčijo stane za celo leto 5 kron, za Ameriko pa 6 kron; za drugo inozemstvo se računi naročino z ozirom na visokost postnine. Naročino je plačati naprej. Posamezne štev. se prodajo po 6 v.

Uredništvo in upravnost se nahaja v Ptiju, gledališko poslopje Štev. 3.

Slava Tebi, ki si nas kmete ljubili!

Stajerc.

Kmečki stan, srečen stan!

Depisi dobrodošli in se sprejemajo zastonji, ali rokopise se ne vrata. Uredniški zaključek je vsak tork zvezler.

Za oznanila uredništvo ni odgovorno. Cena oznanil inseratov je za celo stran K 64 za 1., strani K 32, za 2., strani K 16, za 3., strani K 8, za 4., strani K 4, za 5., strani K 2, za 6., strani K 1. — Pri večkratnem oznamnu se cena primerno zniža.

Stev. 45.

V Ptiju v nedeljo due 7. novembra 1909.

X. letnik.

Domača nesreča.

O starih gradovih pripovedujejo po navadi pravljice, če „da tam straši“, da hodijo duhovi s žametnimi copatami okoli in kaže z zlatimi kronami ... Mi smo res prepametni, da bi verovali na te copate in copernice. Ali tudi za politiko imajo tako pripovedi gotovi pomen. V njih tiči namreč dejstvo, da se marsikij, v marsikateri hiši, marsikateri stranki in marsikaterem narodu veže vsa nesreča na eno ime ...

Rekli bodejo, da pretiramo, ako trdimo popolnoma resno, da je vezana vsa nesreča slovenske ljudstva na ime „prvaštva“, kakor kljemo mi one posvetne in dohovne gospode, kateri si prilastujejo nadvišalo nad vsem tem ljudstvom. Kakor da bi strašilo v slovenski hiši ... In res je, res je to, čeprav ne verujemo v copernice! Naj zasledujemo karkoli hočemo, bodisi potem v političnem, v kulturnem ali v gospodarskem oziru, vedno bodemo našli, da je t. zv. „prvaštvo“ vsej nesreči krivi. Vedno bi bilo ljudstvo bolje storilo, aki bi prvaštvo ne verovalo vedno bi bilo srečnejše, ko bi ne hedilo pota, označena od prvaške gospode. Prvaštvo, — to je tista oderuška in zagržena gospoda, ki pozna edino svoj žep! — je prava domača nesreča slovenskega ljudstva ...

V kulturnem oziru niso pravki res prav ni storili. Vpili so, da se jim naj dovoli električno razsvetljavo, ali imeli niso niti sredstev za lampo na olje. Vpili so za visoko šolo, ali v svojih ljudskih šolah so uganjali politiko in iz teh šol so izhajali skoraj analfabeti. Hoteli so se meriti z vsemi drugimi narodi, ali svoje mislece so pustili od lakote umirati in niti srednjošolskih učnih knjig niso izdelovali ... Svoj čas je prišel Anastazij Grin v kranjskem deželnom zboru vso slovensko književnost, zavezano v žepni ruti. In danes? Vprašajte tistih par mož, ki v slovenskem jeziku res kaj boljšega napišejo nego Spindlerjeve „pešni“ in dobili bodoče odgovor, da se v tem oziru ni napredovalo niti za korak ...

Prva razstava učeniških del v Ptiju.

V svojem revolucionarnem naziranju pravi socializem, da nimajo srednji stanovi nobene bodočnosti. Pravi, da se razvijata na eni strani veliki kapitalizem in na drugi strani mezdno delavstvo ali proletariat v nasprotju s i čerti in da morata pri temu malo obrtniško razdrobiti ter uničiti. Ta način se v naprednejših državah sicer ni uresničil; mala obrtniška se je po svojem Številu celo povečala. Ali ene resnice se tudi pri nas ne moremo prikriti: da je doživel a mala obrtniška v zadnjih stoletjih nesrečna država politika in na hitro dočelo blaga, nesrečna državna politika itd. Vir vsega tega zla iskat je pa na vsak način v desorganizaciji, v raztresenosti in neenotenosti obrtništva samega. Vsak stan si pridobi edino potom tesnega združenja in skupnega dela boljše razmere. Obtulnike pa je doslej ločila najgršja zavist, najmalenkostnejša konkurenca, najotročješja sebičnost. Šele železna potreba prisilila je tudi obrtnike, da so pričeli v zadnjih letih mislit na svoj položaj in se združevali.

Delo obrtnikov za zboljšanje svojega položaja vršiti se mora v dveh smereh. V prvi vrsti treba je delati za sedanjost. Potom pametne srednjo-stanovske politike treba je prisiliti zakonodajstvo, da se ozira na obrtnika. Treba je mačehi vladu vedno boljše postave izpresti. Treba je nadalje potom obrtniške organizacije kupce prepričati, da zamore obrtniško delo glede kakovosti s fabriškim vedno uspešno konkurirati; kupce se mora zopet privadeti, da se do obrtni-

se je naravnost napačne bilance delalo in radijalno in člane farbalo. Blagajnik pa jemlje denar naprej in naprej, dokler je še kakšni groš v kasih ... V tem gospodarstvu tiči v elikta in saka brezvestnost! In po našem mnenju bi morali tisti tudi na obtožno klop, kateri so ljudi v take posojilnice vabili, jim na najprijetnejši način denar iz žepa jemali in jih potem kot dobre „narodnjake“ hvalili. Mi vprašamo: Kako bodejo voditelji prvaških posojilnic v Celju in v Šoštanju svojim članom odgovor dajali, kadar bodejo člani svoj denar zahtevali? Kako bodejo ti pravki odgovarjali?

Nič, — vsakega, ki bode svoj denar nazaj zahteval, proglašil bodejo za „nemčurja“. Pa — amen! Ali na ta način se ljudstvo ne bude dajalo loviti. Tudi za prvaške posojilnice mora enkrat poštenost prvo geslo postati. V to svrhu pa je posebno treba, da pridejo te prvaške posojilnice pod oblastveno nadzorstvo. Dokler bodejo pravki sami svoje posojilnice kontrolirali, toliko časa budem doobili še mnogo Vošnjakov in ednakih poštenjakov. Napredne žarkase so vse pod oblastveno kontrolo in zato se v njih nikdar takški škandali ne zgodijo.

Ali kaj posnaga vse govorjenje ... Prvaštvo je domača nesreča slovenskega ljudstva. To je pravi stral v slovenski hiši. In ta strah treba pregnati, če ne z lepim, pa z grdim!

Politični pregled.

Državni zbor. Komaj se je sešel ta naš slavni državni zbor in že ga je vladu zopet domu poslala. Skupno se je vršilo le pet sej in še te niso imeli nobenega pomena. Vzrok, da se je zbornico zopet domu poslalo, iskat je v narodnostnih razmerah. 5. seja je najprve nadaljevala razpravo o draginji. Po daljših govorih se je ednoglasno sprejel predlog, da se izvoli odsek 52 članov, ki naj vprašanje draginje preštudira in tekom 6. tednov poroča, kaj in kako bi se

ka obračajo in da ne hodijo več izključno v fabriko ali k „fuišarju“. Treba je med obrtniki samimi ublažiti umazano konkurenco in iztrebiti stanovsko sovraštvo itd. itd. Na drugi strani pa je treba skrbeti za bodočnost, za izurjeni, dobri naraščaj, ki ne bude obrtništvu sramote delal. Javnost se mora prisiliti, da dobi več respekta pred obrtništvom, da bodejo stariši svoje otroke raje učiti dajali itd. In učence same je treba pošteno učiti; mojster, ki mlado delavsko moč edino le izkoristi, ni pravi obrtnik. Učence se mora učiti, mnogo in dobro učiti. — — —

Po pravici povedano, sem s precej skeptičnim smehom pričakoval otvoritev prve razstave učeniških del v Ptiju, ki se je vrnila od 24. do 31. oktobra pod protektoratom župana Jos. Orniga. Misil sem: mnogo kruha ne bo iz te moke ... Danes pa moram reči, da sem se hudo blamiral. Ta prva ptujska razstava učencev je naravnost v sako pričakovanje prekosila. Veselje je bilo, pogledati ta izvrstna dela, veselje in ponos za ptujske obrtnike. Razstavilo je 54 učencev in brez pretiranja lahko rečemo, da ni bilo skoraj no-

Naš koledar je izšel! Košta s pošto 70 vin. Kupujte ga!

proti neznanji draginji nastopilo. Potem se je govorilo o temu, da postane odsek za socialno zavarovanje permanenten. Predložilo se je tudi še razne predioge, tako n. p. posl. Nagele gledje železnice Treibach-Dürnfeld-St. Veit. Potem se je sejo zaključilo. Kedaj se vrši prihodnja seja, je danes še neznan.

Češka ministra odstopila. Vladu je sklenila, da predloži deželne postave nemških dež. zborov cesarju za podpis. Vselej tega sta češka ministra Braf in Zazek vložila prošnjo za odstop, katero je cesar tudi sprejel. Politični položaj je postal s tem skrajno nejasen. Državno zbornico so že domu poslali in batil se je, da se bode zdaj z zloglasnim § 14 vladalo.

Agrarci o draginji. Seja nemške kmetijske stranke z dne 27. oktobra pečala se je temeljito z draginjo živiljskih sredstev. Pribilo se je, da ta draginja ni posamezni pojavi, temveč da so se cene vseh živiljskih potrebošči povišale. Podraženja kmetijskih pridelkov in iskmetijskih krovov, marve se zgodili to podraženje šele na poti od kmeta do konzumenta. Kmetje tripijo sami pod to draginjo.

Na Grškem vršila se je zopet mala revolucija. Dvignil se je namreč kapitan Tybaldos z raznimi mornarskimi oficirji. Vršili so se tudi boji med vladinimi barkami in onimi Tybaldosa. Naposled je bil zadnji premagan in je zbežal. Uporniki so se večer udali.

Dopisi.

Iz Črešnjevec pri Slov. Bistrici. V predzadnjem „Stajercu“ smo površno poročali, da je naš župnik Janez Sušnik neko staro Krulko, to je mati njegove „Micike“, precej krepko natepel, ter omenili da bodo stvar natancnejše opisali. Krulka se je od farovža skrivjal poslovila ter sosedam se kravno pritožila, da jo je župnik natepel. Stvar je prišla c. kr. žandarmeriji na ušesa, katera jo je zasledovala. Med tem časom pa je župnik z mejetarji Krulko zopet v farovž zabil, ker je slabe nasledke slutil. Preiskovalnemu stražmojustru je Krulka, latera je bila zopet v farovžu, potrejvala, da je padla pri skedenju po stopnicah in se poškodovala. Župnik je vendar prisel na obtožno klop, bil pa vendar oproščen, ker je pri tem še Krulka pri obravnavi pod prisojo izpovedala, da jo ni župnik tekel, temveč se je na neki omari v sobi poškodovala. C. kr. državno pravdinstvo v Mariboru, kateremu se je ta cela stvar vendar nekaj neverjetna dozdevala, je ukazalo novo natancno preiskavo v ti „adevi“, katera se je 29. oktobra t. l. od 2. uro predpoldne do 8. zvečer pri c. kr. okrajni sodnji v Slov. Bistrici dovršila. Bilo je tako zanimivo, kajti zopet se je pokazalo, kako farški podrepniki c. kr. sodnijo, državno postavo, pravico in sveto prisojo splošnjejo. Preiskava je dala sum, da so priče v prejšnji obravnavi pod prisojo krivo pričale, ter je preiskovalni sodnik dve priči med njima Krulko v preiskovalni zapor vtaknil. To se je od tukajne sodnije okrožne sodniji v Maribor naznanilo, katera je po ekspresnem potu 30.

benega slabega dela vmes. Gotovo, nekaj je bilo še slabosti, ali kje bi v začetku ne bile? Tako se meni ni dopadio, da so bili nekateri predmeti pobaranvi, da je bilo na nekem mizarskem delu več drakselanega itd. V spoštnem pa lahko rečem, da je razstava mene kakrš vse druge naravnost očarala in več kot zadovoljila.

Valed pomanjkanja prostora hočem le par izloženih predmetov omeniti: Od ključavnicaških del so mi na vsak način najbolj dopadla vratica za „brator“, ki jih je izložil učenec Kleiderič od mojstra Kukoweca. Delo je izorno in mislim, da je celo malo ključavnicaških pomočnikov, ki to znajo: piljenje (Feilstrich) naravnost imponira. To delo je gotovo eno najboljših cele razstave. Učenec je dobil zanj tudi 1. dobitek. Učenec Korotaj istega mojstra razstavljal je vertehimsko blagajnico, ki je tudi lepo delana, ima pa neko malo napako. Prvi dobitek pri ključavnicih je dobil tudi učenec Topolovec mojstra g. Scheichenbanerja. Razstavljal je tudi nekaj delov peči, ki delajo njemu kakor njegovemu mojstru vso čast. Jermenanska učenca Kaisersberger (mojster g. Raschel) in Pafko (mojster g.

oktobra preiskovalnega sodnika od okrožne sodnije na Črešnjevec poslala, da preišče tudi farovž ter zasilni župnika. Ta neprijetnost za župnika pa še ni bila dosti, bil je namreč neprisjeten dan prve vrste. Komaj je odšel sodnik, prisel je proti včerja tista dne sin Krulke ali brat Mikič, kateri je zvedel, da je bila mati od župnika tepeva in zdaj še zaprta, in od župnika tirjal, da mu razloži vzroke. Ker mu je pa prestrašen župnik vstop v farovž zabranil, sprašata se zunaj, ter je Krulke sin Janez Krulc župniku pred ljudstvom take zanimivosti v obraz povedal, katero tukaj za danes ne morem navajati in jih pridržimo za slučaj. Župnik se je branil ječljaje samo s tem, da je J. Krulc žugal, da ga bode tožil, nakar je Krulc župniku odgovoril da to tirja, da mu se tedaj pred sodnijo važnejše dogodek o farovžu in njegovi sestri pove. Radovedni smo na to začudano tožbo, pa saj župnik Sušnik nima krovje, že ve zakaj ne. Za danes omenimo še le to, da prišlo bode na Črešnjeveci do skrajnosti, in kdor bode vsega krv! Nihče drugi kakor cerkevna oblast, ki tega noče videti. Ob enem pa stavimo na gnadljivega čst. knozoško dr. Mihaela Napotnika sledče javno vprašanje: Ali je res, da ste Ekselenca ob času, ko smo se večkrat farani pismeno in ustneno v audienci pri škofijstu črez neznosno, nesramno, nespodobno, pojhujljivo, protipostavno, nekrščansko postopanje in delovanje župnika Janez Sušnik pritoževali, župniku rekli in zagotovili, da naj župnik le neprenehoma takoj tukaj ravna, da ga boste Ekselenca krepko podpirali, ter mi dali sčasoma za „lon“ najboljšo faro, ali začasno ga še tukaj potrebujete? — To je namreč župnik Sušnik na prizorič z grozljivim glasom dobesedno izpovedal. Drugo vprašanje: Ali ste Ekselenca gn. čst. knezoško dr. Mihaela Napotnika voljni, da odstranite in sicer takoj, dokler ne pride do skrajnosti, župnika Janeza Sušnika iz Črešnjevec? Mi se ne bodovali v slav. škofijstu pritoževali, kajti vse pričože so bile zastonj in dalje za burke uganjati je stvar preuze. Opominjajoči Črešnjan.

Sv. Urbaa. Žalostna smrt valed trdnevnega pijačevanja je umrl tukajni milnar Janez Simonič, po domače Kerc. — Mož je bil skozinsko pošten; samo to slabost je imel, da se je mudil tu pa tam nekoliko predolgo pri krmarjih ter prepogostoma kupico nagibal. V takšnem razmerju mu pošteni krmarji niso dali več piti, ampak so ga odslovili. A krmar Čeh, Pelcov zet, mu je hotel slediti vinar izvleči; zato ga je napajal takoj dolgo in nazadje še ga je ven vrgel, da si je baje revez tilnik zlomil. Kaj tacega storiti je zmožen seveda le klerikalec. Gospod oblast bo imela s to zadevo dovolj opraviti. Upamo, da tudi to gostilno za vselej zaključi. Ta celo nepotrebnost gostilna je povzročiteljica martsakatega obitejškega prepira in nemira.

Kapelja pri Radencih. Bil sem pri prijetljenu na bratvi. Na potu proti domu, došel sem na cesti, ki pelje iz Rožičkega vrha proti Kapeli, z dve ma polovnjakoma mošta naložen voz. Le s težavo je šlo naprej po sicer ravnih toda grozno blatnih cesti. V ozkem klancu, kjer se zavije cesta navreber, pa je obtical voz v blatu. Ker

je cesta komaj meter široka, na vsaki strani pa več metrov visoki breg, vozniku ni bilo mogoče iti ob vozu, temveč moral se je peljati, dasi se je voz vedno bolj pogrezal in sta tudi sicer močna konja tičala že do kolen v blatu. Par robatih kletvic in bič je zapel po hrbitih ubogih konj. Prestrašeni živali sta napeli vse sile in voz se je premaknil. Toda daleč ni šlo. Zapet je storil bič svojo dolžnost, konja sta se prestrašena vzpenjala na zadnje noge ter sreč pretresnjoče razgetala, voz pa se le ni premaknil. Voznik je prekljinjal prejel bičnjak pri zgornjem koncu, z debelim delom pa odrbil po konjih kolikor je mogel. Naenkrat pa so se strange pretrgale in konja sta padla naprej v blato. Trajalo je precej dolgo, preden je voznik povezel pokvarjeno opravo in tragedija se je začela od kraja. Naposled sta izmučeni živali vendar privedli voz na vrh in voznik si je obrisal potno čelo ter se praskal za ušesi, vborga žival pa je sopela in se tresla po celem životu. In ta slučaj ni edini, temveč ponavlja se dan za dnevom. — Kako je vendar mogoče, da oko postave ne vide tega grozneg trpinčenja živine? Toda voznik ni kriv. Postava nalaga skrb za dobre ceste občinam in dotidna cesta je v oskrbi Stanotinske in Rihartovske občine. V obah pa imajo vodstvo v rokah zagriženi klerikalci in zatoraj ni čuda, da so ceste v tako žalostnem položaju. Za gospodarski napredek podjetno ljudstvo prenavlja z vso vmeno svoje vinograde, za ceste pa se ne briga nikdo. Če je cesta še sedaj po sušnem poletju tako slaba, kakšna še bode le v deževni jeseni. Vinogradni bodo v kratkem vse prenovljeni in vinskega prideka dovolj, toda kako se naj pridelek spravi v denar, ako pa vinski kupec brez nevarnosti za lastno in svoje življence ne more do njega? Če že občine nimajo smisla za dobre ceste, zakaj se okrajni zastopne brigata za nje in zakaj jih okrajno glavarstvo ne primora v to, da bi se ceste razširile ter naredili odvodni jarki? — Ne bom dalje razmotril teh vprašanj, prepričan pa sem za trdno, da bi tiste batine, ki padajo tamkaj po hrbitih uboge živine, veliko bolj zaslužili tisti klerikalni odborniki obek omenjenih občin, kateri niso niti volje za gospodarski napredek svojega področja.

Ptuj. Mi smo naprošeni, da naj ljudstvo na deželi opozarjam, da se naj ne da zpeljati od raznih agentov živalnih strojev, kateri mu vasiljujejo na nepošteni način in po visoki ceni blago. Kdor mašinc potrebuje, naj se obrne k znamenu trgovcu, do katerega ima zaupanje in tam bo tudi najdel najboljšo postrežbo.

Iz Hrastnika. — Ljubi „Stajerc“! Izdaj bode „dac“ zopet ponovljeni in se naš Roš malo boji, da ga gostilničarji ne bodejo več za predsednika izvolili. Dacar Pomenik že skrče s tistem debelim trebuhom okoli in agitura. Seveda, dacar bi izgubil službo, ako bi se Roša več ne izvolil in tako bi šla Rošu zadnja krava iz hleva. Potem bi moral Roš zopet „kuršmid“ postati, dacar pa „laufer“ pri knapih... 30 let je Roš predsednik in smo seveda dobili vsako leto nekaj procentov nazaj. Ali ljubi moj, kje je cinž od tega denarja?? Redimo od 30 let, ko je

Kulnik) sta dobila 1. dob. za glavna jermena (Kopfgestell), katera sta okusno in solidno delana. Prav fino delana je pisalna miza, ki jo je razstavil učenec Raschl g. mojstra Kodella. Surovo predstavljena miza kaže čisto in natančno delo, ki je podlaga solidnosti blaga (1. dob.). Iztotako sme biti g. mojster Reisinger na kuhinjko pohištvo učenca Kaziana ponosen. Tudi tukaj je delo natančno in čisto; dobra šola! Omeniti nam je še mizo učenca Hudinčarja (mojster g. Horvatič) in nočno omarico učenca Knes (mojster g. Kratzer), ki je zelo okusno in fino delo. Od čevljarjev je dobil 1. dobitek učenec Tropf mojstra g. Puschnika; razstavljal je par moških čevlj. Omeniti pa moram tudi še par otroških čevlj, ki jih je izložil učenec Preac mojster Martschitscha; premirante so bile sicer že z dobitkom, ali delo samo zasluži po mome mnenju več. Precej so razstavili tudi krojači. Zanimive so blače, razstavljene od g. mojstra Mastena. Hlače je izdelal učenec, ki se uči že 4 meseci in je dobil fant zanje 1. dob. To je pač lep uspeh! Tudi dva druga učenca tega mojstra sta dobila za izvrstno delane

obleke 1. dobitke. 1. dob. dobila sta tudi učenec Frass (mojster g. Glavnika) za moško obleko in učenec Herenz (mojster Slana) za telovnik. Ali tudi ostala dela so izbrana. Prav pridno delo je razstavila učenka Spendau šivilne gd. Martschitsch. Razstavljena bluza, ki je dobila 1. dobitek, stala je mlado delavko pač mnogo truda. Delana je natanko, pridno in okusno. Nadalje korakajoč opaziti je bilo lepo postavljeni peč. Peč je naredil in postavil učenec Murko mojstra g. Maister. Lepo in težavno delo! Cujemo, da je že prodana. (1. dob.) Učenec Zupanič (g. mojster Stendte), razstavil je kletako orodje, ki je dobilo 1. dob. Ravno tako štartinski sod učenca Zupaniča (g. mojster Stendte), ki je res vzorno, imenitno delo. Fino delo je tudi škarf (Gusschaff) učenca Podhostnika mojstra g. Fijan; drugače mojstersko delana posoda je dobila zaradi neke napake le 3. dobitek. Pohvalo dobil je učenec Hemetek mojstra g. Herzenjaka za lepo izdelano konjško podkov. Veliko okusa kaže sveži venec, izdelan od učenca Kaisersberger gospe vrtnarice Topitschn gga (1. dob.). Peki so mnogo razstavili, vse je bilo